

ТОРА ОР • ПАРШІ НОАХ • МААМАР 1

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות...

Багато вод не можуть загасити любов

Тягар заробляння на життя — «багато вод» — не може загасити природжену любов душі до Б-га; навпаки, коли людина, яка весь день була занурена в них, звертається до Б-га в молитві, вони підносять душу до безмежної любові, вищої за ту, яку вона знала до приходу в цей світ.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/noach/1/

ГОЛОВНА ДУМКА

Тягар заробляння на життя — «багато вод» — не може загасити природжену любов душі до Б-га; навпаки, коли людина, яка весь день була занурена в них, звертається до Б-га в молитві, вони підносять душу до безмежної любові, вищої за ту, яку вона знала до приходу в цей світ.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Алтер Ребе тлумачить слова з Пісні пісень «багато вод» як турботи й клопоту заробляння на життя. Вони не можуть загасити приховану любов Б-жественної душі (нефеш елокіс) — полум'я, яке природно поривається до свого Джерела; більше того, вони можуть піднести душу вище, ніж вона була до свого сходження у світ. Ішаягу називає їх «водами Ноаха», а ім'я Ноах означає спокій. Потоп був посланий не лише для того, щоб знищити, а й щоб очистити землю, наче міква [ритуальна купіль]; так само тягар заробляння на життя, який виник після того, як припинилося надприродне благословення Храму, очищує душу, як і геїном [місце очищення душі після смерті]. Коли людина виходить із матеріальної «темряви» дня й під час молитви замислюється над тим, що все творіння — лише сяйво Б-га, в ній пробуджується любов «усією своєю могутністю», яка не має меж, бо спирається на тваринну душу (нефеш габагаміт), корінь якої у світі Тогу [світі хаосу] вищий, ніж корінь Б-жественної душі. Отже, ковчег — слова молитви — підноситься водами, і люди, які займаються торгівлею, можуть молитися глибше, ніж знавці Тори. Це нижній Шабат; у майбутньому вищий Шабат розкриє ще більшу любов згори.

ПЛАН

1	Любов, яку води не можуть загасити	¶1-2
	«Багато вод» — це турботи про заробляння на життя; вони не можуть загасити природжену любов Б-жественної душі й навіть можуть допомогти душі піднятися вище, ніж до її сходження у світ.	
2	Води Ноаха	¶3
	Ноах означає спокій; Потоп очистив землю, наче міква, а тягар заробляння на життя очищує душу, як і геїном, підносячи її до найвищого рівня.	
3	У чому полягає цей тягар	¶4
	Йдеться не про чужоземне панування чи податки, а про турботи й клопоту заробляння на життя, яких не знали, доки з Храму текло надприродне благословення.	

4 Світло з темряви

¶5-7

Роздуми під час молитви після дня торгівлі розпалюють безмежну любов «усією своєю могутністю», яка можлива лише завдяки тваринній душі, корінь якої у занепалих царях Тогу вищий, ніж корінь Б-жественної душі.

5 Ковчег молитви

¶8-10

З вод постає тейва [ковчег; слово] — ковчег і слова молитви, які води підносять угору; люди, що займаються торгівлею, можуть молитися глибше, ніж знавці Тори.

6 Нижній Шабат

¶11

Як у Шабат світи підносяться після шести робочих днів, так і праця дня підноситься в молитві — це сьйво Шабату серед тижня.

7 Вищий Шабат

¶12

У майбутньому, в «день, що весь є Шабатом», розкриється велика любов згори — надзвичайна милість (Хесед), ще вища за любов, що народжується з вод.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

багато вод מים רבים

Турботи й клопоти заробляння на життя, а також думки про справи цього світу, які загрожують затопити усвідомлення людиною Б-га.

прихована любов אהבה מסתרת

Любов до Б-га, природно присутня в кожній єврейській душі, навіть коли людина її не відчуває; подібно до полум'я, вона поривається вгору, до свого Джерела.

спокій духу (найха де-руха) נייחא דרוחא

Таке значення має ім'я Ноах: вдовolenня й піднесення, що настають після праці; це внутрішня властивість Шабату.

тягар поневолення שעבוד

У цьому маамарі — тягар і турботи заробляння на життя у вигнанні, які очищують душу, як Потоп очистив землю.

перевага світла, що постає з темряви יתרון האור מן החשך

Посилення світла, яке виникає, коли темряву упокоюють (іскафія [упокорення]) і перетворюють (ітгапха хашоха [перетворення темряви]); таке світло вище за світло, яке ніколи не зустрічалося з темрявою.

усією своєю могутністю בכל מאודך

Найвища, безмежна любов до Б-га, яка пробуджується внаслідок боротьби з протилежністю — тваринною душею.

тваринна душа נפש הבהמית

Душа, що оживляє тіло та його потяги; її найглибший корінь — у занепалих царях Тогу — вищий, ніж корінь Б-жественної душі, і тому залучення тваринної душі дає змогу досягти вищої любові.

ковчег / слово (тейва) תיבה

Тейва — це і ковчег Ноаха, і слово; ковчегом є слова молитви, які підносять води дня.

нижній і вищий Шабат שבת תתאה ושבת עילאה

Нижній Шабат — це спокій після праці, присутній у кожному тижні й кожній молитві; вищий Шабат — це майбутня доба Машіаха, коли розкриється любов згори.

Любов, яку води не можуть загасити

1 **מים רבים^{1,2} לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזו יבוזו לו.**

«Великі води не можуть загасити любов, і ріки не затоплять її; якби людина віддала за любов усе багатство свого дому, її цілковито зневажили б».

Маамар починається віршем із Пісні Пісень, який хасидське вчення тлумачить як пісню любові між Б-гом і єврейським народом. У ньому стверджується, що жодна повинь, хоч би якою великою вона була, не може загасити цю любов; далі маамар пояснює, що таке «води» і чому вони не можуть її погасити.

הנה מים רבים הם כל טרדות הפרנסה³ והמחשבות שבעניני עוה"ז⁴ כו' ועכ"ז [ועם כל זה] לא יוכלו לכבות את האהבה

Отже, «великі води» — це всі турботи про заробіток на прожиток і думки про справи цього світу тощо; і все ж вони «не можуть загасити любов» —

Алтер Ребе ототожнює «великі води» зі звичайним трудовим життям: постійною напругою через заробіток на прожиток і потоком думок про мирські справи. Вони можуть затьмарювати усвідомлення людиною Б-га, але не здатні насправді загасити її любов до Нього.

שהוא בחי' האהבה המוסתרת שיש בכל נפש מישראל⁵ בטבע מבחי' נפש האלקי' שטבעה לעלות וליכלל תמיד למעלה כשלהבת העולה מאליה

а це — аспект (бхіна) прихованої любові, яка від природи є в кожній душі Ізраїлю і походить від рівня Б-жественної душі (нефеш елокіс), природа якої — постійно підноситися й прилучатися до Вищого, немов полум'я, що здіймається саме собою,

Любов, яка зберігається, — це прихована любов (агава месутерет), якою від природи наділений кожен єврей, незалежно від того, чи відчуває він її. Вона належить Б-жественній душі, яка природно прагне вгору, щоб повернутися до свого Джерела, подібно до полум'я, що за самою своєю природою тягнеться вгору, без жодного зусилля.

כמ"ש לעיל מיניה רשפיה רשפי אש⁶ שלהבת יה שהוא בחי' שלהבת הבאה מלמעלה שהיא הנפש האלקית שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה נהנית מזיו השכינה והיתה מיוחדת בתכלית היחוד בא"ס ב"ה.⁷

як написано безпосередньо перед цим: «Її іскри — іскри вогню, полум'я Б-га», — це аспект полум'я, що йде згори. Це Б-жественна душа, яка до того, як була одягнена у фізичне тіло, втішалася сйивом Б-жественної присутності (Шехіна) і перебувала в цілковитій єдності з Нескінченним (Ейн Соф), благословенний Він.

У вірші, що передує словам «великі води», ця любов описана як «іскри вогню, полум'я Б-га»: вогонь, джерело якого — Б-жественне. Це Б-жественна душа, яка до втілення в тілі насолоджувалася сйивом присутності Б-га в духовних світах і була цілковито єдина з Нескінченним; її прагнення підноситися — це відгомін тієї єдності.

2 ולזאת גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסוק בענינים גשמיים שהן הנקראים מים רבים עכ"ז [עם כל זה] לא יוכלו לכבות⁸ ה מלהיות תמיד בבחי' אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה ואדרבה

Тому, навіть після того, як вона облачилася у фізичне тіло, щоб займатися матеріальними справами, — саме вони й називаються «численними водами», — усе ж вони «не можуть загасити» її, позбавивши постійного стану любові й дивовижного прагнення підвестися та злитися з Вищим. Навпаки,

Оскільки любов душі становить саму її природу, вона не згасає, коли душа входить у тіло й починає займатися матеріальними справами. Альтер Ребе називає ці заняття «численними водами» й наголошує, що вони не здатні загасити постійне прагнення душі підвестися й злитися з Б-гом.

ע"י התלבשותה במים רבים הנ"ל יכולה להגיע למדרגה היותר גבוה מקודם שירדה לעוה"ז⁹ כאשר יתבאר:

завдяки її облаченню в згадані вище «численні води» вона може досягти вищого рівня, ніж той, на якому [перебувала] до того, як спустилася в цей світ, як буде пояснено.

Далі маамар висуває сміливу тезу: душа не просто витримує занурення у світські справи — саме завдяки цьому зануренню вона може досягти вищого рівня, ніж той, на якому перебувала до свого спуску, навіть коли купалася в сйіві присутності Б-га. Решта маамара пояснює, як це відбувається.

פֶּסֶק 2 • 13

Води Ноаха

3 והנה בחיי מים רבים¹⁰ הנ"ל נקי מי נח וכמ"ש (ישע"י [ישעיה] נד) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ
כן נשבעתי מקצף עליך¹¹ ומגער בכך (ע"י בספר עיר גבורים)¹² כי

Отже, рівень «багатых вод», згаданий вище, називається «водами Ноаха», як сказано (Ішаягу 54): «Як Я поклявся, що води Ноаха більше не пройдуть по землі, так Я поклявся не гніватися на тебе й не докоряти тобі» (див. книгу «Ір Гіборім»). Бо

Ішаягу порівнює обіцянку Б-га більше ніколи не гніватися на Ізраїль із Його клятвою після Потопу більше ніколи не наводити на землю «води Ноаха». Альтер Ребе використовує вислів пророка «води Ноаха» як назву для «багатых вод» світського життя й відсилає читача до «Ір Гіборім» — праці автора коментаря до Тори «Клі Якар».

הנה נח הוא נייחא דרוחא¹³ שהוא בחינת שביתה כאדם השוכת ממלאכתו. וכמ"ש וישבת ביום
השביעי^{14, 15} ותרגמו ונח ביומא שביעאה¹⁶ כו'.

Ноах — це найха де-руха (спокій духу), тобто рівень припинення, подібний до того, як люди-на припиняє працювати. Як сказано: «I припинив (вайшбот) сьомого дня», а його Таргум [передає це]: «I спочив (ве-нах) сьомого дня» тощо.

Ім'я Ноах означає спокій: Зогар тлумачить його як найха де-руха — спокійне вдоволення духу, що настає після завершення праці. Це підтверджується тим, що Тора говорить: Б-г «припинив» сьомого дня, а арамейський переклад Онкелоса передає це слово формою від кореня імені Ноах — «спочив».

ומ"ש נח נח ב"פ [ב' פעמים]¹⁷ הם נייחא דעילאי¹⁸ ונייחא דתתאי שהוא בחי' שבת תתאה ושבת עילאה
שיהיה לעתיד שנק' יום שכולו שבת¹⁹ משא"כ שבת תתאה אינו כולו שבת כאשר יתבאר.

А написано «Ноах, Ноах» — двічі — означає спокій вищих і спокій нижчих. Це рівні нижнього Шабату й вищого Шабату, який буде в Майбутньому і називається «днем, що весь є Шабат», на відміну від нижнього Шабату, який не весь є Шабат, як буде пояснено.

У вірші ім'я повторено: «Ноах, Ноах», а Мідраш пояснює це подвоєння як спокій для вищих і спокій для нижчих. Альтер Ребе співвідносить їх із двома видами Шабату: щотижневим «нижнім Шабатом», знайомим нам тепер і не цілком спокійним, та «вищим Шабатом» месіанського майбутнього — «днем, що весь є Шабат». Обидва будуть пояснені далі в маамарі.

כי הנה לכאורה אינו מובן ענין המבול שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים למה הוצרך לבחיי רעש גדול כזה הלא ברגע א' היה ביכולי [ביכולת] ה' להעבירם אף בלא המבול.

Адже на перший погляд незрозуміло, у чому полягав Потоп: якщо він мав лише усунути й знищити грішних людей, навіщо було потрібне таке велике потрясіння? Адже Б-г міг знищити їх за одну мить, навіть без Потопу.

Тепер Альтер Ребе запитує, навіщо Б-г навів Потоп. Якби метою було лише знищити нечестивих, Він міг би зробити це миттєво й тихо; отже, річний водний катаклізм мав служити іншій меті.

אך באמת היה המבול בא לטהר את הארץ ²⁰ שנאמר כי מלאה הארץ חמס ²¹ ונתקלקלה מאד והיה נצרך לטהרה ולזאת בא המבול ²² דוקא שהוא בחיי מים בכדי לטהר את הטמאים

Але насправді Потоп прийшов очистити землю, як сказано: «Бо земля наповнилася насильством»; вона дуже зіпсувалася й потребувала очищення. Саме тому прийшов Потоп — аспект води, — щоб очистити нечистих,

Відповідь, узятя з Талмуду, полягає в тому, що Потоп прийшов очистити саму землю, зіпсовану вчиненням на ній насильством. Саме тому покарання набуло форми води: згідно із законом Тори, вода є засобом очищення.

שהוא כדוגמת המקוה מ' סאה ²³ שהיא מטהרת את הטמא כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ

подібно до мікве об'ємом сорок сеа, яка очищує нечисте; так само Потоп прийшов, щоб очистити всю землю,

За взірєць править мікве — ритуальний басейн, який має містити щонайменше сорок сеа води, щоб очистити людину або посудину. Потоп, по суті, став мікве для всієї землі.

וכמ"ש (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ²⁴ כוי ולזאת נקראים מי נח שנעשה מזה נייחא דרוחא כוי.

як сказано (Єхезкель 36): «І покроплю на вас чисту воду, і ви очиститесь» тощо. Тому їх називають «водами Ноаха», адже завдяки цьому настав найха де-руха тощо.

Обіцянка Єхезкеля, що Б-г «покропить чистою водою» Ізраїль, показує, що вода є засобом духовного очищення. Оскільки води Потопу очистили світ, вони принесли «спокій духу», який означає ім'я Ноах; тому їх і називають «водами Ноаха».

והנה שעבוד הפרנסה נקי ג"כ מי נח וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שבחר לו²⁵ אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם.

А тепер, поневолення заради заробітку на життя також називається «водами Ноаха», як сказали наші благословенної пам'яті мудреці: Авраам, наш праотець, обрав для себе поневолення замість Геїнома.

Тепер Альтер Ребе застосовує це до трудового життя: поневолення, пов'язане з необхідністю заробляти на життя, також є «водами Ноаха». Мідраш розповідає, що коли Б-г показав Аврааму майбутнє, той обрав для своїх нащадків поневолення у вигнанні замість Геїнома, де душі очищуються після смерті. Альтер Ребе розуміє це поневолення як тягар заробляння на життя, який, подібно до Геїнома, очищує.

שכמו שאי אפשר להנשמה לבא בגי'ע [בגן עדן] ליהנות מזיו השכינה עד שתדך קודם לכן בגיהנם וכמו שאמרו גבי אחר מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי

Бо так само, як душа не може увійти до Саду Едену, щоб насолоджуватися сямом Б-жественної присутності (Шехіні), доки спершу не зійде до Геїному, — як сказали про Ахера («Іншого»): «Краще нехай його судять, і він прийде у Світ прийдешній», —

Він пояснює, чому таке очищення є необхідним етапом. Душа не може увійти до Саду Едену й насолоджуватися сямом Б-га, доки не пройде очищення в Геїному; тому в Талмуді сказано про мудреця Елішу бен Авую, якого після того, як він збився зі шляху, прозвали Ахером («Іншим»): краще, щоб його судили й очистили, і тоді він міг би увійти до Світу прийдешнього.

וגם לטבול בנהר דינור כמ"ש במ"א.²⁶ כמו"כ [כמו כן] ע"י שעבוד יכולים לעלו' למעלה מעלה למדרגה היותר גבוה.

а також [йї] зануритися в Ріку вогню (Негар Дінур), як пояснюється в іншому місці; так само завдяки підневільній праці можна піднятися дедалі вище — до найвищого рівня.

Окрім очищення в Геїному, душа, підносячись із нижнього Саду Едену до вищого, має зануритися в «Ріку вогню», щоб забути меншу насолоду, яку знала раніше. Так само тяжка праця заради заробітку, хоч вона й болісна, очищує душу й дає їй змогу піднятися до найвищого рівня.

У чому полягає цей тягар

4 והנה שעבוד אין הפי' מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס שגם בזמן בהמ"ק [בית המקדש] היה עלינו מלך ישראל והמס היה ביותר כידוע שחלק עשירי הוצרך כ"א [כל אחד / כל אחת] ליתן.²⁷

Отже, «поневолення» не означає, що тепер над нами є цар і він бере з нас податок, адже й за часів Святого Храму над нами був цар Ізраїлю, і податок був навіть більшим, як відомо: кожен мав віддавати десяту частину.

Alter Rebbe уточнює, що тут означає «поневолення». Йдеться не про політичне підкорення чи оподаткування: за часів Храму в Ізраїлю також був цар, який збирав податки, і то ще більші — десяту частину.

אלא הכוונה היא שבזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] היה קיים היה נמשך ברכה והשפע' עצומה עד שא"י [שארץ ישראל] היתה ארץ זבת חלב ודבש²⁸ כ"י

Натомість мається на увазі, що коли стояв Святий Храм, згори сходили благословення й величезний потік достатку, так що Земля Ізраїлю була «землею, що тече молоком і медом» тощо,

Справжня відмінність полягає в тому, що за часів, коли стояв Храм, благословення Б-га спадало в такому достатку, що Земля Ізраїлю справді була «землею, що тече молоком і медом».

שלא ע"פ הטבע כלל כמ"ש²⁹ בגמ' [בגמרא] סוף מסכת כתובות ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה.

і все це було зовсім не природним шляхом, як сказано в Гемарі наприкінці трактату Кетубот; і не було жодних турбот чи клопотів про засоби до існування.

Цей достаток був надприродним, як описує Талмуд наприкінці трактату Кетубот, тож люди не тривожилися про те, як заробити на прожиття. Отже, «поневолення» вигнання — це турботи й тяжка праця заради заробітку, що з'явилися після того, як відкрите благословення припинилося.

РОЗДІЛ 4 • 15-7

Світло з темряви

5 ועתה יש לכאוי"א [לכל אחד ואחד] יגיעות וטרדת הפרנסה לעסוק בעניני עוה"ז הגשמי והוא בחי' מים

רבים הנ"ל שנקי מי נח

А тепер кожна людина має труд і клопоти, пов'язані із зароблянням на прожиток, займаючись справами цього матеріального світу; це рівень згаданих вище «численних вод», які називаються «водами Ноаха»,

Альтер Ребе повертається до сьогодення: відтоді як було зруйновано Храм, кожна людина мусить трудитися й турбуватися, щоб заробити на прожиток. За його словами, саме це Писання називає «численними водами», а Ісая — «водами Ноаха».

שהוא בחי' נייחא דרוחא לפי שע"י בחי' מים רבים הנ"ל מתעלית הנשמה למדרגה היותר גבוה מקודם התלבשותה כו' שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'

що є рівнем найха де-руха [спокою духу], бо завдяки згаданому вище рівню «численних вод» душа підноситься на вищий рівень, ніж до того, як вона була облачена тощо, коли лише насолоджувалася сйвом Б-жественної присутності (Шехіні) тощо.

Їх називають водами «спокою», бо вони приводять душу до вищої міри насолоди, ніж та, яку вона знала до того, як прийшла в тіло. Тоді вона лише насолоджувалася сйвом Б-га; тепер же завдяки боротьбі у світі вона може піднятися вище.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל חי' העוה"ב [העולם הבא]^{30, 31} לפי שהוא בחי' יתרון האור מתוך החושך דוקא שהוא בחינת אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ואתהפכא חשוכא כו'

Як сказали наші мудреці, благословенна їхня пам'ять: «Одна година повернення (тшува) і добрих учинків у цьому світі краща за все життя Світу Прийдешнього», бо це рівень переваги світла, що постає саме з темряви, — рівень підкорення іншої сторони (сітра ахра) (іскаф'я [підкорення]) та перетворення темряви (ісгапха хашоха [перетворення темряви]) тощо.

Вчення Мішни про те, що одна година повернення й добрих учинків у цьому світі переважає весь Світ Прийдешній, виражає цю думку. Перевага постає зі «світла з темряви»: іскаф'я — підкорення сітра ахра (силам, що протистоять святості), а ісгапха хашоха — перетворення самої темряви на світло — породжують світло, величніше за те, яке ніколи не зустрічалося з темрявою.

שכשעוסק כל היום בענינים גשמיים בטרדת הפרנסה שהם הנקי חשך ומתכונן אח"כ בתפלה איך שאין
לך עשב מלמטה ³² שאין לו מזל מלמעלה ³³ כוי

Адже коли людина весь день зайнята матеріальними справами, клопотами про заробіток на прожиток, — тим, що називають «темрявою», — а потім під час молитви розмірковує про те, що «немає внизу жодної травинки, яка не мала б угорі свого мазалю» тощо, —

Тепер він описує, як це відбувається на практиці. Людина проводить день, занурена у справи заробітку, — у «темряві»; а потім під час молитви розмірковує над ученням мудреців, що кожна травинка має свій мазаль [духовну силу] вгорі, який велить їй рости.

שהם המזלות שהם המשפיעים חיות כל עוה"ז וכמ"ש (דברים לג) וממגד תבואות שמש וממגד גרש ³⁴ כוי
це мазалот [небесні сили], які спрямовують життєву силу до всього цього світу, як написано (Дварім 33): «І достатком плодів сонця, і щедрим урожаєм [місяців]» тощо, —

Мазалот — це небесні сили, пов'язані із сузір'ями, через які життєва сила спрямовується до всього у цьому світі. Благословення Моше Йосефу, у якому йдеться про плоди, дозрілі під сонцем і місяцями, показує, що небесні світила визначають зростання на землі.

והמזלות הם מקבלים מע' שרים והשרים מקבלים משמרי אופנים והם מקבלים מהמלאכים וגבוה מעל
גבוה עד שכולם מקבלים מבחי' מלכותו ית'

і мазалот отримують від сімдесяти князів, князі отримують від охоронців Офанім (коліс), а ті отримують від ангелів — один рівень вищий за інший, — аж поки всі вони не отримують від рівня Його царювання (Малхут), благословенний Він,

Роздуми простежують ланцюг впливу: мазалот отримують від сімдесяти ангельських «князів», поставлених над народами; ті — від ангелів вищого рівня («охоронців Офанім», тобто «коліс» у видінні Єхезкеля про Колісницю, одного з класів ангелів), і так далі вгору: кожен отримує від того, хто стоїть над ним, аж поки всі не отримують від Малхут Б-га — Його царювання, атрибута, через який Він творить світи й править ними.

וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים ³⁵ שמהווה את כל העולמות מאין ליש ממש והוא רק בחי' זיו
השכינה בלבד שאינו

як написано: «Твоє царювання — царювання над усіма світами», яке приводить усі світи до буття — з небуття до справжнього існування; і це лише рівень самого сяйва Шехіни, яке

Малхут — це сила, що приводить усі світи з абсолютного небуття до існування, як сказано у вірші: «Твоє царювання — царювання над усіма світами». Та все це творче начало є лише «сяйвом Шехіни» — світлом, яке випромінюється від Б-га.

אלא בחי' זיו והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו ועצמותו יתבי' [יתברך] כביכול שהוא בבחי' א"ס ממש
היה הוה ויהיה בלי שינוי ממש וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא לאחר שנברא כו'.

є лише самим саявом і відблиском щодо Його сутності й буття, благословенний Він, так би мовити; Він перебуває на рівні Нескінченного (Ейн Соф) у повному значенні — був, є і буде зовсім без змін; як сказано: «Ти — Той, Хто є до створення [світу], і Ти — Той, Хто є після його створення» тощо.

У порівнянні з самою сутністю Б-га це саяво — лише відблиск. Його сутність справді нескінченна і не змінюється внаслідок творіння, як сказано в молитві: Ти є Той, Хто був до створення світу і після його створення.

ואחרי התבוננו' [התבוננות] כל הנ"ל בעומק הדעת תתעורר נפשו בבחי' אהי ותשוקה נפלאה כרשפי אש
לצאת מתוך החשך והעלם הגשמי הזה ורק לדבקה בו ית'

Після того як він глибоко осмислить усе сказане вище, його душа пробудиться до любові й дивовижного прагнення, немов вогненні іскри, — вирватися з цієї темряви й матеріального приховання та єднатися лише з Ним, благословенним Він,

Коли людина осмислює це глибоко, а не поверхово, її душа спалахує любов'ю і прагненням, «немов вогненні іскри», що нагадує початковий вірш маамара. Вона прагне вирватися з темряви й приховання матеріального світу та єднатися лише з Б-гом.

וכמ"ש (תהלים עג) מי לי בשמים ועמך³⁶ לא חפצתי כו' שלא יחפוץ כלל לא בג"ע [בגן עדן] התחתון ולא
בג"ע [בגן עדן] העליון שהם רק בחי' זיו והארה בלבד

як написано (Тегілім 73): «Кого маю я на небесах? І крім Тебе нічого не бажаю» тощо, — тобто щоб він зовсім не прагнув ані нижнього саду Едену, ані вищого саду Едену, адже це лише рівень (бхіна) саява й світіння,

Вигук псалмоспівця «Кого маю я на небесах? І крім Тебе нічого не бажаю» виражає цю любов. Така людина не бажає навіть нижнього чи вищого саду Едену — духовної винагороди душ, — адже й вони є лише саявом Б-га, а не Самим Б-гом.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] **צדיקים יושבים** ³⁷ **וכו' ונהנין מזיו השכינה כ"א לדבקה בו ית' ליכלל בבחי' מהותו ועצמותו ית' ונק' בזה"ק [בזהר הקדוש] לאשתאבא בגופא דמלכא** ³⁸ **כו'**

як сказали наші мудреці, благословенної пам'яті: «Праведники сидять тощо й насолоджуються сьйвом Б-жественної присутності (Шехіні)»; але він прагне лише єднатися з Ним, благословенним Він, і влитися в саму сутність Його буття, благословенного Він; а у святому Зогарі це названо «влитися в тіло Царя» тощо.

Талмуд описує Майбутній світ як місце, де праведники насолоджуються «сяйвом Шехіні»; ця любов прагне більшого, ніж сьйво. Вона прагне влитися в саму сутність Б-га — те, що Зогар називає «влитися в тіло Царя».

ונק' בחי' אהבה זו בחי' תשובה שהוא בחילא יתיר ³⁹ **שבאה דוקא מתוך החשך שהיה עוסק רק בענינים גשמיים והבלי עולם.**

Ця любов називається рівнем повернення (тшува), яке відбувається «з більшою силою», адже воно постає саме з темряви — з того стану, коли людина була зайнята лише матеріальними справами й марнотою світу.

Ця любов є формою тшуви — повернення до Б-га. Зогар каже, що ті, хто повертаються, служать «з більшою силою», ніж цілковито праведні, бо їхня любов спалахує з темряви, у якій вони були занурені в матеріальні справи.

לפי שיתרון האור הוא מתוך החשך דוקא. ונק' אהבה זו בחי' בכל מאדך שהוא בלי גבול ממש שבאה דוקא מן ההפוך שהוא החשך

Адже перевага світла саме в тому, що воно постає з темряви. Ця любов називається любов'ю «усією своєю міццю (меодеха)» — вона воістину безмежна, бо постає саме з протилежного їй, тобто з темряви,

Оскільки світло, що народжується з темряви, є вищим, цю любов названо любов'ю «усією своєю міццю (меодеха)» — третім і найвищим рівнем любові у Шма, тобто безмежною любов'ю. Вона безмежна саме тому, що постає зі своєї протилежності.

וכמ"ש טוב זה מלאך חיים (טוב) מאד⁴⁰ זה מה"מ [מלאך המות]⁴¹ שע"י ההפוך והחשך דוקא שהוא בחי נה"ב [נפש הבהמית] יכולים לבא לבחי אהבת בכל מאדך שהוא בלי גבול ממש.

як написано: «Добре» — це ангел життя; «дуже (меод) добре» — це ангел смерті; адже саме завдяки протилежному й темряві, тобто рівню тваринної душі, можна досягти рівня любові «усією своєю міццю», яка воістину безмежна.

Мудреці тлумачать вирок Б-га щодо творіння — «дуже добре» — як такий, що охоплює навіть ангела смерті: «добре» — це ангел життя, а «дуже» — ангел смерті. Алтер Ребе застосовує це до тваринної душі: саме її протидія уможлиблює «дуже» — безмежну любов, виражену словами «усією своєю міццю».

והיינו לפי שבשרשה למעלה מעלה שורש נה"ב [נפש הבהמית] גבוה יותר מבחי נפש האלקית וכמ"ש (בראש"י [בראשית] לו) ואלה המלי אשר מלכו⁴² כו'

Це тому, що в її першоджерелі, високо-високо, корінь тваринної душі стоїть вище за рівень Б-жественної душі (нефеш елокіс), як написано (Буття 36): «Ось царі, які царювали» тощо,

Причина дивовижна: у своєму найвищому корені тваринна душа походить із рівня, вищого за рівень Б-жественної душі. Доказом є наведений у Торі перелік царів Едому, які царювали «перш ніж зацарював будь-який цар над Ізраїлем».

לפני מלך מלך לבניי [לבני ישראל] שהוא בחי נפש האלקית רק שע"י שבה"כ [שכירת הכלים] נפלו למטה מטה כמ"ש וימלך וימת כו' אבל בשרשם הם למעלה מעלה⁴³ מבחי נפש האלקית.

«перш ніж зацарював будь-який цар над синами Ізраїлю», що відповідає рівню Б-жественної душі; лише через розбиття посудин вони впали дуже низько, як написано: «І царював, і помер» тощо. Але у своєму корені вони стоять набагато вище за рівень Б-жественної душі.

У Кабалі ці царі Едому уособлюють світ Тоу — царину потужних світел, що передувала впорядкованому світові Тікуну, до якого належить Б-жественна душа («царі Ізраїлю»). Посудини Тоу не могли вмістити його світла й розбилися, звідси повторювані слова «він царював і помер». Тож сили, що походять із нього, впали дуже низько, хоча їхнє джерело стоїть набагато вище за Б-жественну душу.

6 ולזאת גם כמו שנפלו למטה יש להם תגבורת על נפש האלקית מפני ששרשם הוא מבחי מלוכה שהוא בחי התנשאות כו'.

Тому, навіть після їхнього падіння, вони мають перевагу над Б-жественною душею (нефеш елокіс), адже їхній корінь походить від рівня царювання (Малхут), тобто від рівня самозвеличення тощо.

Оскільки корінь тваринної душі (нефеш габагаміт) — у царях Тогу, навіть у занепалому стані вона має силу панувати над Б-жественною душею. Її корінь — у царюванні, а природі царя властиве самозвеличення; звідси й напористе его тваринної душі.

וגם האדם מקבל חיות מבחי בהמות ומאכלים ובלעדם אינו יכול לחיות משא"כ המאכלים אינם צריכים אל האדם.

Також людина отримує життєву силу (хают) від рівня тварин і їжі, і без них не може жити, тоді як їжа не потребує людини.

Друга ознака вищого кореня: людина, найвище створіння, отримує життєву силу від тварин і їжі й не може жити без них, тоді як вони не потребують її. Залежність вищого від нижчого свідчить, що джерело нижчого — вищого рівня.

7 וכל זה מפני שבשרש שרשם למעלה הם גבוהים הרבה מבחי הנשמות ולזאת ע"י ירידת והתלבשות נפש האלקית בנפש

Усе це тому, що в корені свого кореня вгорі вони набагато вищі за рівень душ. Тому через сходження та облачення Б-жественної душі (нефеш елокіс) у

Альтер Ребе повторює цей принцип: у корені свого кореня ці сили набагато вищі за душі. Саме тому Б-жественна душа мусила зійти й облачитися саме в тваринну душу.

הבהמית דוקא לעסוק בטרדות ומחשבות הפרנסה בענינים גשמיים שהם הנקראים מים רבים הנ"ל יכולה לבא לבחי אהבת בכל מאדך.

тваринну душу (нефеш габагаміт), саме для того, щоб займатися клопотами й думками про заробіток у матеріальних справах — саме вони називаються згаданими вище «багатьма водами», — вона може досягти рівня любові «усією своєю міццю»,

Діючи через нефеш габагаміт, зайняту турботами про заробіток — «багатьма водами», — нефеш елокіс може досягти любові «усією своєю міццю».

שהוא בלי גבול כנ"ל שהיא מדרגה היותר גבוה מהיותה קודם ירידתה בגוף שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'.

яка не має меж, як згадувалося вище, і є вищим рівнем, ніж [той, який вона мала] до свого сходження в тіло, коли вона лише тішилася сьйвом Б-жественної присутності (Шехіні), тощо.

Ця безмежна любов вища за стан, у якому душа перебувала до входження в тіло, коли вона лише тішилася сьйвом Б-га.

והיינו ע"י אתכפיי [אתכפייא] ואתהפכא חשוכא דוקא שהוא בחי' יתרון האור שמתוך החשך כנ"ל. לפי שרשם למעלה גבוה ממדרגת נפש האלקית כנ"ל רק שנפלו למטה כמ"ש וימלך וימת כו' וע"י אתכפייא נעשה תח"מ [תחיית המתים]:

А саме завдяки іскаф'я та іс-гапха хашоха [підкоренню й перетворенню темряви], що є аспектом переваги світла, яке постає з темряви, як згадувалося вище, бо їхній корінь угорі, як уже згадувалося, вищий за рівень нефеш елокіс; однак вони впали вниз, як написано: «І він царював, і помер», тощо; і завдяки іскаф'я настає воскресіння мертвих.

Це досягається лише через іскаф'я та іс'апха хашоха — підкорення й перетворення темряви. Оскільки корінь тваринної душі вищий, її підкорення виявляє це вище світло; і саме цей процес іскаф'я зрештою спричинить воскресіння мертвих, коли буде піднесене саме фізичне тіло.

РОЗДІЛ 5 • 18-10

Ковчег молитви

8 וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה א' בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] כנ"ל. ולזאת נקראו מים רבים הנ"ל מי נח לפי שנעשה

І ось [значення] вислову наших мудреців, благословенної пам'яті: «Одна година повернення (тшува) і добрих учинків у цьому світі краща за все життя у світі прийдешньому», як зазначалося вище. Тому згадані вище «багато вод» називаються «водами Ноаха», бо відбувається

Це пояснює наведену раніше Мішну: година тшуви й добрих учинків у цьому світі перевершує світ прийдешній, адже лише тут є темрява, яку можна перетворити. Також це пояснює, чому «багато вод» названо на честь Ноаха — «спокою».

ע"י נייחא דרוחא שנעשה מהם תבת נח שהוא בחי' תיבות התפלה וכמ"ש בא אתה וכל ביתך אל התבה⁴⁴ כו'.

через [них] нейха де-руха (спокій духу), адже з них утворюється ковчег (тейва) Ноаха, який є рівнем / аспектом (бхіна) слів (тейвот) молитви, як написано: «Увійди, ти й увесь твій дім, до ковчега» тощо.

З вод життєвого заробітку постає ковчег — тейва, що на івриті також означає «слово». Ковчег — це слова молитви; заклик Б-га до Ноаха увійти до ковчега разом зі своєю родиною є закликом цілком зануритися у слова молитви, де щоденні труднощі підносяться.

9 וזהו ויגברו המים⁴⁵ מאד כוי חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים⁴⁶ כוי שהוא בחיי תגבורת נפש הבהמית על בחיי נפש האלקית בעסק הפרנסה ועניינים הגשמיים אך עייז נעשה אח"כ יתרון אור כוי כנ"ל.

І це [значення слів] «І води надзвичайно взяли гору», тощо, «води взяли гору на п'ятнадцять ліктів угору», тощо: це рівень (бхіна) панування тваринної душі (нефеш габагаміт) над рівнем Б-жественної душі (нефеш елокіс) під час праці заради заробітку й у матеріальних справах; але завдяки цьому згодом виникає перевага світла, тощо, як згадувалося вище.

Вірші описують, як води Потопу прибували й піднімалися на п'ятнадцять ліктів вище гір. Альтер Ребе тлумачить це як тимчасове панування тваринної душі над Б-жественною душею, коли людина занурена в ділові справи; однак саме це панування згодом приводить до більшого світла в молитві.

10 וזהו ותלך התבה על פני המים⁴⁷ דוקא ותרם התבה⁴⁸ כוי שעיי המים דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה כנ"ל.

І ось [значення слів]: «І ковчег рухався по поверхні вод» — саме — «і ковчег піднявся», тощо: саме завдяки водам слова (тейвот) молитви підносяться й здійснюються все вище й вище, як згадувалося вище.

«Ковчег рухався по поверхні вод», і саме води підняли ковчег високо. Так само слова молитви підносяться саме завдяки «водам» дня, сповненого матеріальних труднощів, і здійснюються до найвищих рівнів.

וזהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכולי [יכולת] להתפלל כ"כ [כל כך] כמו היושבי אוהלים כי אדרבה נהפוך הוא שהם יכולים להתפלל יותר כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כוי.

І ось помилка ділових людей, які думають, що не можуть молитися так само багато, як ті, хто мешкає в наметах; адже, навпаки, все зовсім інакше: вони можуть молитися більше, бо перевага світла виявляється саме з темряви, тощо.

Практичний висновок: люди, зайняті справами, часто гадають, що не можуть молитися так само добре, як ті, хто повністю присвятив себе навчанню, — «ті, хто мешкає в наметах» Тори. Альтер Ребе каже, що все навпаки: їхня молитва може сягнути вищих рівнів, адже їхнє світло постає з темряви.

РОЗДІЛ 6 • 111

Нижній Шабат

11 וזהו שנק' מי נח נייחא דרוחא שהוא בחי' השבת כמ"ש כי בו שבת מכל מלאכתו⁴⁹ כו'.

Ось чому води Ноаха називаються «наяха де-руха» [спокій духу] — це рівень Шабату, як сказано: «Бо в ньому Він припинив усю Свою працю» тощо.

Тепер Альтер Ребе пояснює, чому «спокій» Ноаха — це Шабат. Тора каже, що сьомого дня Б-г «припинив усю Свою працю», а припинення творчої праці і є сутністю Шабату.

שבוי ימי המעשה הוא בחי' התפשטות והמשכת מלכותו ית' למטה כמו ביום הראשון נאמר ויאמר אלקים⁵⁰ יהי אור כו'

Адже шість днів праці — це рівень поширення та притягування вниз Його царювання (Малхут), благословенний Він; так, про перший день сказано: «І сказав Б-г: “Хай буде світло”» тощо,

Протягом шести днів творення царювання Б-га, Його творча влада, поширювалося назовні й униз — до дедалі більшої кількості світів і створінь; кожен день починався новим висловом, починаючи зі слів «Хай буде світло».

יהי רקיע⁵¹ תדשא הארץ דשא⁵² כו' שנקראים ימי המעשה ובשבת הוא בחי' שביתה ממלאכה ונייחא דרוחא שהוא עליית העולמות למעלה כאדם השוכת ונח ממלאכתו.

«Хай буде твердь», «Нехай земля проростить зелень» тощо, — це називаються днями праці; а в Шабат є рівень припинення праці та «наяха де-руха» — піднесення світів угору, подібно до того, як людина припиняє працювати й відпочиває від своєї праці.

Подальші вислови — про твердь і рослинність — продовжували цей потік назовні, тому ті дні й називаються «днями праці». У Шабат потік змінює напрям: світи підносяться назад до свого Джерела, подібно до людини, яка припиняє працювати, відходить від своїх занять і відпочиває.

כמו"כ [כמו כן] הוא בחי' טרדת⁵³ ועסק הפרנסה בענינים גשמיים שנק' מים רבים כשמתהפכים ועולים אח"כ בבחי' אלקות ע"י התפלה כנ"ל נק' בחי' זו בחי' נייחא דרוחא

Так само й рівень заклопотаності та зайнятості зароблянням на життя у фізичних справах, що називаються «численними водами»: коли вони перетворюються, а потім підносяться до рівня Б-жественності завдяки молитві, як згадувалося вище, цей рівень називається рівнем «наяха де-руха»,

Та сама закономірність діє і в тижні людини. День, проведений у напруженій діловій діяльності, є зовнішньою «працею»; коли завдяки молитві ці заняття перетворюються й підносяться до Б-жественності, настає «наяха де-руха» — спокій духу.

שהוא בחיי שבת כנ"ל כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת^{54,55} כנ"ל. אך כל זה הוא שבת תתאה.

тобто рівнем Шабату, як згадувалося вище. Як відомо, кожна молитва шести буднів є відблиском рівня Шабату, як згадувалося вище. Але все це — нижній Шабат.

Ось чому молитва в будні подібна до Шабату: кожна буденна молитва несе відблиск Шабату — піднесення світів. Але Альтер Ребе додає, що все це лише «нижній Шабат» — спокій, який настає після праці, на відміну від вищого Шабату, про який він говоритиме далі.

РОЗДІЛ 7 • 112

Вищий Шабат

12 ויש עוד בחיי שבת עילאה שהוא מה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכולו שבת.⁵⁶ וזהו אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ.⁵⁷

І є ще рівень вищого Шабату — те, що буде в Майбутньому часі, який називають «днем, який увесь є Шабатом». І це [значення слів:] «Я поклявся, що води Ноаха більше не пройдуть над землею».

Окрім щотижневого Шабату, є «вищий Шабат» — месіанська епоха, яку в Мішні називають «днем, який увесь є Шабатом». Тепер Альтер Ребе повертається до вірша з Ісаї про клятву Б-га більше ніколи не наводити «води Ноаха».

כי הנה אף שהם באו לטהר אך לא בכל זמן צריך טהרה כ"כ [כל כך]. כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך.

Бо хоча вони й прийшли очистити, не завжди потрібне таке велике очищення. «Так Я поклявся не гніватися на тебе й не докоряти тобі».

Води служили для очищення, але очищення не потрібне навіки. У майбутньому, коли світ буде очищений, «води» служіння та життєвих клопотів більше не будуть потрібні, і тому Б-г клянеться більше не гніватися на Ізраїль і не докоряти йому.

כי הנה אף שמבואר למעלה⁵⁸ שע"י בחיי מים רבים הנ"ל נעשה יתרון אור כו'. שהוא בחיי אהבת בכל מאדך כנ"ל.

Бо хоча вище було пояснено, що завдяки згаданому вище рівню «багатьох вод» виникає перевага світла тощо, а саме рівень любові «всією своєю міццю», як згадувалося вище,

Альтер Ребе визнає те, що він показав: «багато вод» породжують перевагу світла над темрявою — безмежну любов «всією своєю міццю».

עכ"ז [עם כל זה] יש עוד בחיי אהבה רבה הבאה מלמעלה שהיא למעלה מעלה אף מבחי' האהבה שבאה ע"י מים רבים הנ"ל.

однак є ще один рівень — велика любов (агава раба), що приходить згори й набагато вища навіть за рівень любові, яка виникає завдяки згаданим вище «багатьом водам».

Однак існує ще вища любов — «велика любов» (агава раба), яка не породжується зусиллями людини знизу, а дарується згори. Вона перевершує навіть любов, що народжується в боротьбі з «багатьма водами».

והוא מ"ש וימינו תחבקני⁵⁹ כו'. ובחי' האהבה זו יתגלה לעתיד. וכמ"ש (ישע"י [ישעיה] נד) כי ההרים ימוש והגבעות תמוטינה וחסדי⁶⁰ מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט כו'.

Це те, про що сказано: «І правиця Його обіймає мене» тощо. Цей рівень любові розкриється в Майбутньому часі, як сказано (Єшаягу 54): «Бо гори зрушаться, а пагорби похитнуться, та милість Моя не відійде від тебе, і завіт Мого миру не похитнеться» тощо.

У Пісні над піснями це описано словами «І правиця Його обіймає мене»: права рука — це милість (Хесед), милість Б-га, Який за власною ініціативою обіймає душу. Ця любов розкриється в майбутньому, як обіцяє Ісая: навіть якщо гори зрушаться, милість Б-га не відійде.

שהוא בחי' חסד עליון ואה"ר [ואהבה רבה] הבאה מלמעלה להיות וימינו תחבקני (וזהו) (שם נב) וגבה מאד⁶¹ שבחי' בכל מאדך יהיה מבחי' גבוה יותר כו':⁶²

Це рівень надвишнього Хеседу й великої любові, що приходить згори, завдяки чому «правиця Його обіймає мене». (І це [значення слів:] (ibid. 52) «і він буде дуже високим»: рівень «усією своєю міццю (меодеха)» походить із ще вищого рівня тощо.)

Це надвишній Хесед — велика любов, що приходить згори. Додані в дужках слова тлумачать вислів Ісаї про слугу, який «буде дуже (меод) високим»: у майбутньому сама любов «усією своєю міццю (меодеха)» походить із ще вищого рівня, тож здобуток, принесений «водами», підноситься завдяки дару згори.

В АВОДІ

Людині, яка весь день займається торгівлею, не слід думати, ніби її молитва має бути слабшою, ніж у знавця Тори. Після дня серед «багатьох вод» нехай вона під час молитви замислиться над тим, як усе нижче отримує від верхнього, аж поки все не залежатиме від царювання (Малхут) Б-га, яке саме є лише сйивом Його сутності; тоді сама темрява дня стане джерелом сильнішої, безмежної любові, а молитва людини піднесеться вище.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому Алтер Ребе каже, що турботи про заробляння на життя не можуть загасити любов душі, і як вони можуть піднести її вище, ніж до її сходження у світ?
2. Як розуміння Потопу як очищення, а не лише покарання, змінює погляд на тягар заробляння на життя?
3. Як у цьому маамарі пов'язані ім'я Ноах (спокій), Шабат і молитва?
4. Чому любов, що постає «з темряви», вища за любов, яка ніколи не зустрічалася з темрявою, і до чого тут високий корінь тваринної душі?
5. Чим любов «усією своєю могутністю» відрізняється від «великої любові згори», яка розкриється в майбутньому?

Примітки

АБЗАЦ 1

1

מים רבים

Примітка вказує на ранній запис цього самого маамара, зроблений р. Пінхасом Райзесом і озаглавлений як маамар, виголошений у Шклові на тижневий розділ Ноах, із датою **5568 (1807)**. Він дає змогу порівняти первісний запис формулювань; у примітках нижче наведено варіантні читання з нього.

ПРИМІТКА КЕНОТ

משנת תקס"ח. הנחת הר"פ בסה"מ הנחות הר"פ ע"ט סט בכותרת "פ" נח שקלאב". והביאור שם ע"י נח. ראה ברשימת המאמרים דשנת תקס"ח במאמרי אדה"י תקס"ח כרך ב ע' התקפה הערה 2. הגהות וביאור באוה"ת בראשית כרך ג תרט, א (מלקו"ת לג"פ עם שינויים, ושם נדפס המאמר עם הגהות). ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. לכללות מאמר זה ראה: ד"ה אלה תולדות נח — מאמרי אדה"א בראשית ע"ק. ד"ה מים רבים תשלי"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 276). ד"ה כה אמר ה' השמים כסאי תשמ"א. ראה גם ד"ה כי ידעתי תשלי"ו. בד"ה אשריכם ישראל תרל"ט ח"ב ע' תקדנ נתבארו כמה ענינים מהמאמר. בכרך 1110 נמצא הגה"ה לתר"א שנכתב בנוכחותי"ק כ"ק אדמו"ר הרי"צ זצוקלה"ה: "בס"ד. יום ה' כ"ט תשרי תער"ג. תר"א פ' נח ד"ה מים רבים. מים רבים דטרדות הפרנסה אינם מכבים האהבה מסותרת, והמבול בא לטהר את הארץ והם טרדת הפרנסה שמשעבדי את האדם, ועי"ז נעשה הנייחא, הוא העלי' וכמו טוב מאד הנה"ב ששרשו גבוה מהנה"א, ונעשה יתרון האור דטרדת הפרנסה מתעלי' ע"י התפלה, וגבהה עבודי בעלי עסקים, חמש עשרה כו' גברו המים, ותרם התבה, דתיבת התפלה מתרוממים ע"י המים, הון ביתו הוא חכמת הת' וטעמי המצות בוז יבוזו לו, אבל עצם המצות מעשיות שהם פנימיות רצונו ית' דנעוץ תחלתן בסופן דוקא, ועקמת שפתיו הוי מעשה". ע"כ.

2

מים רבים

Кохана в Піснi каже: «Великі води не можуть загасити любов, і ріки не змиють її; якби хтось віддав за любов усе багатство свого дому, його цілковито зневажили б». У простому значенні любов не можна купити, і того, хто пропонує за неї своє багатство, зневажають (ло — «його»); у наступному маамарі ло прочитується як «це»: сам закоханий зневажає багатство. У цьому маамарі «великі води» тлумачаться як тягар заробляння на прожиток.

Song of Songs 8:7: שיר השירים ח' ז'

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא ישטפוה אס־יתן
איש את־כל־הון ביתו ב־אהבה בוז יבוזו לו:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be condemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ח, ז.

3

טרדות הפרנסה

Ребе звертає увагу на точність слів «турботи про заробіток на прожиток»: людину можуть обтяжувати такі

турботи, і це свідчить, що вона не усвідомила належним чином, що саме благословення Б-га приносить достаток; однак навіть ці турботи не можуть, не дай Б-г, загасити приховану любов у кожному євреєві.

ПРИМІТКА КЕНОТ

וזהו דיוק הלשון "טרדות הפרנסה" דהגם שהוא במצב שנמשך לו טרדות הפרנסה [שה מראה אשר אינו מתבונן כדבעי אליכ"י דנפשי שברכת הוי היא תעשיר (דרמ"צ ז, א ואילך, קונטרס ומעיין מכ"ה פ"ג, ד"ה ודעת תרנ"ז)] מ"מ, הנה גם הטרדות לא יוכלו לכבות ח"ו את האהבה המוסתרת שבכ"א מישראל — ד"ה מים רבים תשלי"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 276 ואילך). ראה תו"ח נח, ד ואילך. המשך מים רבים תרל"ו בתחלתו, ובפרק עה. במאמרי אדה"א בראשית ע"ק מאריך בזה שענין הכיכוי הוא כי הנשמה נקי' אור שהוא בהתפעלות במוח או בלב כו', ועכשיו המים רבים מכבים דהיינו טרדת הפרנסה מכבים אור הנשמה שלא תתפעל לא במוח ולא בלב ואפי' בהתעוררי תשובה וכמ"ש כי באו מים עד נפש ועד בכלל כו' ע"ש. ראה בשיתח ש"פ נח תשי"ג בסעי' יד (מהנחה בלתי מוגה) מבאר השייכות בין דאגות הפרנסה למבול ומקוה.

4

שבועיני עוה"ז

Варіант: у ранньому записі тут додано: «i вони є аспектом підневільності царствам», що пов'язує «великі води» з підневільністю вигнання.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהנחת הר"פ מוסיף: "והם בחי' שעבוד מלכיות".

5

האהבה המוסתרת שיש בכל נפש מישראל

У Танія пояснюється, що «прихована любов», яка є в серці кожного єврея, — це спадок від праотців; примітка Kehot вказує на це місце як джерело цього поняття.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 18:2-3 Tanya, Likkutei Amarim

... ממש, מעומקא דלבא, באמת לאמיתו, בדהילו ורחימו, שהיא אהבה מסותרת שבלב כללית ישראל, שהיא ירושה לנו מאבותינו. רק שצריה לבאר ולהקדים תחלה פאר היטב, שרש אהבה זו, ועניינה, ואיה היא ירושה לנו, ואיה נכלל בה גם דחילו.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תניא פ"ה-י"ט, וראה גם באוה"ת שה"ש ע"ס ואילך.

6

רשפי רשפי אש

Вірш, що безпосередньо передує цьому: «Іскри її — іскри вогню, полум'я Б-га». Альтер Ребе тлумачить «полум'я Б-га» як Б-жественну душу (нефеш елокіс) — вогонь, що приходить згори.

שיר השירים ח' ו"ו Song of Songs 8:6

שימיני כחותם עלי־לִבְךָ כחותם עלי־זרועך כיעצה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ח, ו.

7 שלהבת י-ה . . הבאה מלמעלה

Ребе вказує на Шір га-Шірім Раба до цього вірша, де полум'я Б-га назване вогнем згори, якого не може загасити вода, а також на коментар Магарзу там; це підтверджує тлумачення полум'я як вогню, що «йде згори».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה גם שהש"ר עה"פ (בסופו): שלהבת י-ה . . כאש של מעלה . . ולא המים מכבין לאש, וראה בפירוש מהר"ו שם — לקו"ש ח"כ ע' 277 הערה 24. בענין האבה מסותרת ראה בד"ה ועשית ציץ — תרנ"א ע' קמא.

АБЗАЦ 2

8 У примітці Kehot Song of Songs 8:7 вказано як джерело цих слів.

Song of Songs 8:7 שיר השרים ח:

מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁכַּפּוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בֵּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹ יִבּוּזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 להגיע למדרגה היותר גבוה מקודם שירדה לעוה"ז

Інший варіант читання: ранній запис маамара продовжує: «досягти вищого рівня, адже згадані вище «численні води», що є рівнем підкорення царствам, називаються «водами Ноаха». Отже, від самого початку «численні води» пов'язуються з підневільним становищем у вигнанні.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהנחת הר"פ: להגיע למדרגה היותר גבוה כי מים רבים הנ"ל שהוא בחי שעבוד מלכיות נק' מי נח.

АБЗАЦ 3

10 והנה בחי מים רבים

Від цього місця маамар цитують в «Ор а-Тора», де Цемах Цедек наводить його й розвиває.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מכאן מובא באוה"ת בראשית כרך ג תרכב, א.

11 Б-г порівнює Свою обітницю Ізраїлю зі Своею клятвою після Потопу: як «води Ноаха» більше ніколи не покрийть землю, так Він більше не гніватиметься на Ізраїль. Маамар розглядає «води Ноаха» як назву для «численних вод» матеріального достатку.

Isaiah 54:9 ט"ד: שעייהו

כִּי־מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבֹר מִי־נַח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עַל־יָד וּמִגֶּעֶר־בָּהּ:

For this is as the waters of Noah unto Me; for as I have sworn that the waters of Noah should no more go over the earth, so

...מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות

have I sworn that I would not be wroth with thee, nor rebuke thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 עיין בספר עיר גיבורים

Сам текст відсилає до цієї книги; у примітці зазначено, що її автор — автор коментаря до Тори «Клі Якар», імовірно, тому, що в ній розглядаються «води Ноаха».

ПРИМІТКА КЕНОТ

מבעל המחבר כלי יקר עה"ת.

13 נח הוא נייחא דרוחא

Zohar, на який посилається примітка Kehot, тлумачить ім'я Ноах як «спокій» (нейха) — душевне вдоволення, на якому ґрунтується маамар.

Zohar I, 60a ס, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זח"א ס, א. אוה"ת במדבר ע' רס. ובלקוטי שיחות ח"א פ' נח ע' 4.

14 וישבות ביום השביעי

«I Він припинив сьомого дня всю Свою працю». Альтер Ребе використовує ці слова, щоб показати, що Ноах — спокій — означає те саме, що й Шабос — припинення праці.

בראשית ב:2: Genesis

וַיְכַל אֱלֹהִים יוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ב, ב. ראה אוה"ת נח סט, א שמציין לוח"א מז, ב "וישבות דא יסודא דעלמא, והיינו יחוד זוי"נ שזהו הנייחא והענג" ע"ש.

15 וישבת ביום השביעי

Цитата з Ор га-Тора, згідно з приміткою Kehot: «Baishbot» стосується основи (Йесод) світу — єднання емоційних атрибутів (Зеїр Анпін) і жіночого аспекту / Малхут (Нуква), яке є «спокоюм і насолодою» Шабосу.

ספר הזהר, בראשית ע"ה:קע"ח-188:77-178:75 Zohar, Bereshit ע"ה:קפ"ח

The words "on the seventh day" are used here three times, viz. "and G-d finished on the seventh day", "and he rested on the seventh day", and "and G-d blessed the seventh day". The "seventh day" in the first of these quotations is the Oral Torah, because with this seventh day the world was completed, as we have said.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

16

והרגומו ונח כימא שביעאה

Онkelos перекладає «припинив» як «венах» — «відпочив», уживаючи той самий корінь, що й в імені Ноах; це пов'язує ім'я зі спокоєм Шабосу.

תרגום אונקלוס על בראשית ב'2:1

וְשִׁיצִי יְיָ כִּימָא שְׁבִיעָא עֲבֻדָּתָהּ דִּי עֲבָד וְנַח כִּימָא שְׁבִיעָא מְכַל עֲבֻדָּתָהּ דִּי עֲבָד:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

17

נח נח ב"פ

«Ось покоління Ноаха; Ноах був праведною людиною...» Ім'я з'являється двічі поспіль, і Мідраш пояснює це.

בראשית ו'9:6

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֶרְתּוֹ אֶת־הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:

These are the generations of Noah. Noah was in his generations a man righteous and wholehearted; Noah walked with G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18

נייחא דעילאי

Мідраш пояснює повторення «Ноах, Ноах» як спокій для вищих істот і спокій для нижчих істот. Альтер Ребе застосовує це до нижчого й вищого Шабосу.

בראשית רבה ל'4:ד

”אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ” א”ר אבא בר כהנא כל מי שנכפל שמו יש לו בעולם הזה ויש לו בעולם הבא אתיבון ליה והכתיב (בראשית יא, כז): ”תֵּרַח תֵּרַח” א”כ יש לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא א”ל אף היא לא תברא דא”ר יודן בשם רבי אבא בר כהנא (בראשית טו, ט): ”ואתה תבוא אל אבותיך בשלום” בשרו שיש לאביו חלק בעוה”ב ”תקבר בשיבה טובה” בשרו שישמעאל עושה תשובה:

”These are the offspring of Noah; Noah” – Rabbi Abba bar Kahana said: Anyone whose name is written twice in succession has a [double] share – in this world and in the World to Come. They raised an objection to him: But is it not written: “Teraḥ Teraḥ”? (Genesis 11:27). If so, he has a share in this world and in the World to Come! He said to them: This, too, is not a contradiction, as Rabbi Yudan said in the name of Rabbi Abba bar Kahana: [When G-d told ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ב”ר ל, ד.

19

יום שכולו שבת

Мишна називає месіанське майбутнє «днем, який увесьє Шабосом і спокоєм для вічного життя»; Альтер Ребе ототожнює його з вищим Шабосом, який буде пояснено наприкінці маамара.

משנה תמיד ז'4:ד

... בְּשֵׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים (שם צג), ה' מִלֵּךְ גָּאוֹת לְבָשׁ וְגו'. בְּשֶׁבֶת הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת, מִזְמוֹר שִׁיר לְעֵתִיד לְבָא, לַיּוֹם שֶׁכָּלֹו שַׁבָּת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, “The earth is the L-rd’s and the fullness thereof, the world and they that dwell therein” (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: “Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain” (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: “G-d stands in the congregation of G-d, in the midst of the judges he ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

20

המבול בא לטהר את הארץ

Талмуд обговорює, чи прийшов Потоп на Землю Ізраїлю, посилаючись на слова Єхезкеля про неї як про «землю, яку не очищає дощ у день гніву»; з цього випливає, що води Потопу очистили землю. У примітці Kehot це наведено як джерело твердження, що Потоп прийшов для очищення.

זבחים ק”ג א”י-”11א-10:113a Zevachim

אמר מר, אמר לו רבי יוחנן: והלא כל ארץ ישראל בדוקה היא. במאי קמיפלגי? מר סבר: ירד מבול לארץ ישראל, ומר סבר: לא ירד. אמר רב נחמן בר יצחק, ושניהם מקרא אחד דרשו: ”בן אדם אמר לה את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום ועם”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

זבחים ק”ג, א. ראה בתו”ח נט, ב, ובאוה”ת בראשית תרכד, א. בסה”מ תרכ”ז ע”ז. ובסה”מ תרל”ט ח”ב ע”ת תקכד. בסה”מ תרמ”ה (נדפס בסה”מ ליקוט ח”ב ע”כט) מוסיף: לא כמו שסוברים העולם שהמבול הי”ק רק בכדי להאביד החוטאים דאם רק זה הי”כוונה בלבד הרי הקב”ה שהוא כל יכול הי” יכול להאבידם ברגע אחד, ע”ש. ראה גם לקו”ש חכ”ה ע”26. וראה לקו”ש ח”ל ע”16 ואילך, וראה שם בהמצוין בהערה 9.

21

כי מלאה הארץ חמס

Б-г kaže Ноаху, що знищить світ, «бо земля сповнена насильства». Маамар тлумачить ці слова як пояснення, чому сама земля потребувала очищення.

בראשית ו'13:6

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

And G-d said unto Noah: ‘The end of all flesh is come before Me; for the earth is filled with violence through them; and, behold, I will destroy them with the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ו, יג.

22

והי נצרך לטהרה ולואת בא המבול

Інший маамар Альтер Ребе про те, чому земля потребувала очищення і чому прийшов Потоп.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה במאמרי אדה”ו פרשיות ח”א ע”ס. אוה”ת במדבר ע”רס. ובמאמרי אדה”א בראשית ע”קא ”שכל הרע שבני אדם עושין ואפי” הרע של חיות ובהמות הכל הוא בארץ . ובמבול נלקח הרע מן הארץ ע”י רחיצה במים”.

23

כדוגמת המקוה מי סאה

Цемах Цедек ставить запитання: Мідраші порівнюють Потоп із «сорока ударами» — покаранням, а не мікве. Він припускає, що це може відбуватися за принципом «что может вывести чисте з нечистого».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת בראשית ח"ג תרכד, א שצ"ע לפי המדרשים דהמבול כענין ארבעים יכנו, ומתוך שאפשר לומר שזהו ע"ד מי יתן טהור מטמא, ע"ש. לקו"ש ח"א ע' 4.

24

«Я окроплю вас чистою водою, і ви станете чистими». Цей вірш показує, що вода є знаряддям очищення, яке дає Б-г; маамар застосовує це до Потопу.

יחזקאל ל"ו:כ"ה Ezekiel 36:25

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם: אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25

וכמארו"ל שבחר לו א"א שעבוד

Мідраш розповідає, що Аврааму було показано Геенном [місце покарання душ] і поневолення царствами, і він обрав поневолення для своїх нащадків. Альтер Ребе ототожнює це поневолення з тягарем заробляння на прожиття.

בראשית רבה מ"ד:כ"א Bereshit Rabbah 44:21

ПРИМІТКА КЕНОТ

ב"ר פמ"ד, כא.

26

וכמו שאמרו גבי אחר . . כמ"ש במ"א

Після смерті Еліші бен Авуї (Ахера) було сказано: «Краще, щоб його судили і він прийшов до Світу прийдешнього». Маамар наводить це, щоб показати: пройти через суд — шлях до вищої винагороди.

חגיגה ט"ו ב:ג' Chagigah 15b:3-4

כי נח נפשיה דאחר, אָמְרִי: לֹא מִיָּדוֹ לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֵלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיָּדוֹ לִידִינִיָּה — מְשׁוּם דְּעֵסֶס בְּאוֹרֵינִיָּה, וְלֹא לְעֵלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי — מְשׁוּם דְּחֵטָא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטָב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעֵלְמָא דְּאַתִּי. מִתִּי אָמוֹת, וְאַעֲלֶה עֲשׂוֹן מִקְבְּרוֹ. כִּי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרֵא מִקְבְּרִיה דְּאַחַר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּבוּרְתָא לְמִיקְלִי רַבִּיָּה? חַד הָוָה בִּינָנָא וְלֹא מְצִינוּ לְאַצּוּלִיָּה? אִינְקֻטִּיה בְּיָד, מֵאֵן מְרַמִּי לָקָה מֵן. אָמַר: מִתִּי אָמוֹת, וְאַכְבֶּה עֲשׂוֹן מִקְבְּרוֹ. כִּי נח ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

חגיגה טו, ב. ראה לקו"ת בשלח א, ד. בהר מא, ב ובכ"מ. וראה לקמן לב, ד. עג, ג.

АБЗАЦ 4

27

שעבוד אין הפי . . כ"א ליתן

Ребе пояснює, що поневоленням є сама поглинутість клопотами, а не матеріальні речі самі по собі: людина

використовує інтелект, дарований їй Б-гом, — рівень «води», — для справ заробітку, аж доки вони її не поглинають.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בד"ה כי ידעתי תשלי"ו מפרש "אלא הכוונה היא על ענין הטרדה שבזה, מה שהאדם מוטריד בזה וכו', ולא על עצם הענינים הגשמיים, והטרדה הוא באופן שמשמש בהשכל שנתן לו הקב"ה, בחיי מים, בעניני פרנסה, ועד שנעשה מוטריד בזה" (מהנחה בלתי מוגה). להעיר מאוה"ת פ' שמיני ע' תפה "כי הנה אנו רואים שהשר הגשמי יותר יחפוץ וישתוקק בעול המסים בריבוי אחר ריבוי להכביד על ישראל כי משא"כ בנכרי המתפרנס מקרקעו אינו חפץ כלל להגביר עליו כו"ו. וע"ש הטעם.

28

Наприкінці трактату Ктубот описується надприродна родючість Землі Ізраїлю та її плодів у майбутньому й у давніші часи; Альтер Ребе наводить це як свідчення благословення, завдяки якому за часів Храму люди не знали турботи про засоби до існування.

כתובות קי"א ב:כ"ג Ketubot 111b:23

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן דּוֹסְתָאִי: מְלוֹד לְאוֹנוֹ שְׁלֹשָׁה מִלִּין, פַּעַם אַחַת קְדַמְתִּי בְּנִשְׁף וְהִלַּכְתִּי עַד קְרֹסוּלִי בְּדִבְשׁ שֶׁל תְּאִינִים. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: לִידִידִי הָיוּ לִי "זִבַּת חֶלֶב וּדְבִשׁ" שֶׁל צְפוּרִי, וְהָיוּ שִׁתְּסֵר מִלִּין אֲשִׁיתְסֵר מִלִּין. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: לִידִידִי הָיוּ לִי "זִבַּת חֶלֶב וּדְבִשׁ" שֶׁל כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

29

שלא ע"פ הטבע כלל כמ"ש בגמרא סוף מס' כתובות

Варіант: у ранньому транскрипті немає слів «і все це було зовсім не природним шляхом, як сказано в Гемарі наприкінці трактату Кетубот».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בהנחת הר"פ ליתא.

АБЗАЦ 5

30

וכמארו"ל יפה שעה אחת . . מכל חיי העוה"ב

Мареї мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

אבות פ"ד, משנה יז.

31

יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

«Краща одна година повернення (тшува) й добрих справ у цьому світі, ніж усе життя у світі прийдешньому». Alter Rebbe пояснює це перевагою світла, що виходить із темряви.

משנה אבות ד:י"ז Pirkei Avot 4:17

הוּא הֵיךְ אוֹמֵר, יִפֶּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹכִים בְּעוֹלָם הָזֶה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפֶּה שְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הָזֶה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

39

בחילא יתיר

Зогар каже, що баалей тшува (ti, хто повернувся до Б-га) наближаються до Царя «з більшою силою», ніж цілком праведні. Альтер Ребе застосовує це до любові, що народжується з темряви.

Zohar I, 129b, קכט, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"א קכט, ב. "פי" בחילא יתיר בכח גדול ועצום" — מאמרי אדה"א בראשית ע' קעב.

40

(טוב) מאד

«I побачив Б-г усе, що Він створив, і ось, воно було дуже добрим». Тлумачення мудреців, які бачать у слові «дуже» ангела смерті, ґрунтується на цьому вірші.

בראשית א':ל"א Genesis 1:31

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it was very good. And there was evening and there was morning, the sixth day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41

טוב זה מלאך חיים . . מאד זה מה"מ

Це висловлювання наведене в маамарі Ki Tisa, де розглядається, як любов і трепет (агава ве-йіра) притягуються згори і як спершу потрібно зламати й упокорити тіло — пробудження низу (ітарута делетата) через молитву.

Zohar I, 14a, ק"א יד, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לקמן פו, ב וראה בלקו"ת חקת סב, א. וראה גם זח"א יד, א.

42

«Це царі, що царювали в землі Едома, перш ніж над синами Ізраїлю зацарював будь-який цар». У Кабалі це царі Тогу, корінь яких передує кореню Б-жественної душі (нефеш елокіс) і перевершує його.

בראשית ל"א:36 Genesis 36:31

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ-מִלְכָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43

אבל בשרשם הם למעלה מעלה

Інші маамарім у Тора Ор розвивають ідею, що корінь того, що впало внаслідок розбиття посудин, вищий за рівень Б-жественної душі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן בשלח סב, סע"ד ואילך. יתרו ע"א, א. לקו"ת ר"פ בלק ועוד. ד"ה להבין ענין כתיבת ספר תורה תש"ל הערה 19.

אבזאצ 8

44

בא אתה וכל ביתך אל התבה

Б-г каже Ноаху: «Увійди ти й увесь твій дім у ковчег». Маамар тлумачить ковчег (тейва) як слова (тейвос)

| МОЛИТВИ.

בראשית ז':א' Genesis 7:1

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא-אִתָּהּ וְכָל-בְּיֹתְךָ אֶל-הַתֶּבֶה כִּי-אֵתָּךְ רָאִיתִי צַדִּיק לִפְנֵי כִדּוֹר הַזֶּה:

And the L-RD said unto Noah: 'Come thou and all thy house into the ark; for thee have I seen righteous before Me in this generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 9

45

ויגברו המים

«Води взяли гору й дуже примножилися на землі». Альтер Ребе тлумачить підняття вод як зростання сили тваринної душі (нефеш габагамір) упродовж робочого дня.

בראשית ז':ח"ה Genesis 7:18

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

And the waters prevailed, and increased greatly upon the earth; and the ark went upon the face of the waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ז', יח.

46

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים

«Води піднялися на п'ятнадцять ліктів вище, і гори були вкриті». Це частина того самого образу панування вод.

בראשית ז':כ"ה Genesis 7:20

חֲמֵשׁ עָשָׂרָה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הָהָרִים:

Fifteen cubits upward did the waters prevail; and the mountains were covered.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 10

47

ותלך התבה על פני המים

«I ковчег плив по поверхні вод». Ковчег — слова молитви — пливе водами заробітку.

בראשית ז':ח"ה Genesis 7:18

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל-הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

And the waters prevailed, and increased greatly upon the earth; and the ark went upon the face of the waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48

ותרם התבה

«I прибували води, підняли ковчег, і він здійнявся над землею». Самі води підносять ковчег, так само як денні труднощі підносять молитву.

בראשית ז':י"ז Genesis 7:17

וַיְהִי הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתֶּבֶה וַתִּרָּם מֵעַל הָאָרֶץ:

And the flood was forty days upon the earth; and the waters increased, and bore up the ark, and it was lifted up above

the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 11

49

כי בו שבת מכל מלאכתו

«Бо в ньому Він спочив від усієї Своєї праці, яку Б-г створив, щоб чинити». Маамар ототожнює це спочивання з найха де-руха [спокоем духу] — спочинком Ноаха.

בראשית ב:3: Genesis 2:3

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יְוִם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ב, ג.

50

ויאמר אלקים יהי אור

Перше висловлювання при творенні. Альтер Ребе наводить його як початок зовнішнього поширення Малхут (царювання) протягом шести днів.

בראשית א:3: Genesis 1:3

ויאמר אלקים יהי אור ויהי־אור:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51

יהי רקיע

Висловлювання другого дня — ще один етап низхідного потоку творіння.

בראשית א:6: Genesis 1:6

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52

תדשא הארץ דשא

Висловлювання третього дня, що належить до «днів праці».

בראשית א:11: Genesis 1:11

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר ירעו־בו על־הארץ ויהי־כן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53

שו"ה למעלה — כמו"כ הוא בחי טרדת

В одному рукописному варіанті замість «рівень заклопотаності» сказано «поневолення царствами, що є заклопотаністю» зароблянням на життя; тягар зароблян-

...מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות

ня на життя тут знову ототожнюється з поневоленням вигнання.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 1824: שעבוד מלכיות שהוא טרדת.

54

כידוע שכל תפלה מוי ימי המעשה היא הארה מבחי שבת

Там Альтер Ребе пояснює, що коли в Шабат притягується вниз надзвичайна воля, її відблиск сяє протягом усіх шести буднів і виявляється в буденній молитві, коли в людині пробуджується любов до Б-га; як сказано в Зогарі, Шабат «дає силу іншим дням».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה כוזרי מאמר ג אות ה. וראה גם לקמן פה, א. לקרית בהר מא, א. האוינו עב, ג.

55

כידוע שכל תפלה מוי ימי המעשה היא הארה מבחי שבת

Примітка Kehot цитує опис у Кузарі дня й тижня праведника, де щоденні молитви й Шабат співвідносяться з рештою часу так, як найкраща його частина — з цілим; Альтер Ребе називає це «відомим».

הכוזרי ג'ה'5: Kuzari 3:5

... והמחשב והזכרון, ואחר כן הכח החפצי המשתמש בכל אלה, והם משמשים עובדים לחפץ השכל. ולא עוב אֶחָד מאלו הכחות והאברים שירבה כמה שהוא מיוחד בו ויפחית הנשארם. וכאשר עשה צרכי כל אחד מהם ונתן לטבעיים מה שיספיק להם מהמנוחה והשנה, ולחיוניים מה שיספיק להם מהקוצה והתנועה במעשי העולם, אז יקרא אל עדתו, כמושל הנשמע שקורא אל חילו השומע לעזר לו, להדבק במדרגה שהיא למעלה ממנה, ...

5. The Rabbi: The pious man is nothing but a prince who is obeyed by his senses, and by his mental as well as his physical faculties, which he governs corporeally, as it is written: 'He that ruleth his spirit [is better] than he that taketh a city' (Proverbs 16:32). He is fit to rule, because if he were the prince of a country he would be as just as he is to his body and soul. He subdues his passions, keeping them in bonds, but giving them their share ...

Sefer haKuzari - Project Ben-Yehuda (CC-BY-SA) • Kitab al Khazari, translated by Hartwig Hirschfeld, 1905 (Public Domain)

АБЗАЦ 12

56

יום שכולו שבת

Мишна називає майбутню епоху Машіаха «днем, який увесь є Шабосом і спокоем для вічного життя». Альтер Ребе ототожнює його з вищим Шабосом.

משנה תמיד ז'ד'7: Mishnah Tamid 7:4

... בששי היו אומרים (שם צג), ה' מלך גאות לכב וגו'. בשבת היו אומרים (שם צב), מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שכלו שבת מנוחה לחיי העולמים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day

they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in the midst of the judges he ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

57 אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ

Клятва більше не наводить води Ноаха; маамар тлумачить її як припинення потреби в очищувальних «водах» заробітку в майбутньому.

Isaiah 54:9 ט"ד:שעיהו

כִּי־מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבֵּר מִי־נַח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצָף עָלֶיךָ וּמִגְעָר־בָּךְ:

For this is as the waters of Noah unto Me; for as I have sworn that the waters of Noah should no more go over the earth, so have I sworn that I would not be wroth with thee, nor rebuke thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 שו"ה למעלה — למעלה שע"י

Варіант рукопису додає слова «рівень служіння царствам, який є», тож текст звучить так: «завдяки рівню служіння царствам, який є рівнем згаданих вище "великих вод"».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 1824 נוסף: בחי שעבוד מלכיות שהוא: בחי

59 וימינו תחבקני

«Його ліва рука під мою головою, а Його права обіймає мене». Права рука — це милість (Хесед), велика любов, що сходиться згори.

Song of Songs 2:6 ר"ב:שיר השירים

שְׂמָאלוֹ תַּחַת לְרַאשִׁי וַיִּמְיֵנוּ תַּחֲבַקֵּנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש ב, ו.

60 «Бо гори можуть відступити, а пагорби — зрушитися, та Моя милість не відступить від тебе». Альтер Ребе тлумачить це як розкриття в майбутньому вищого Хеседу.

Isaiah 54:10 ט"ד:שעיהו

כִּי הַהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמוּשְׁינָה וְחִסְדִּי מֵאַתָּה לֹא־יִמוּשׁ וּבְרִיתִי שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט אֶמֶר מִרְחֶמֶךָ ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 «Ось Мій слуга матиме успіх; він буде звеличений і піднесений та стане дуже високим». Слово «дуже»

...מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות

(меод) тлумачиться як любов «усією своєю міццю» (ме-одеха), піднесена на вищий рівень.

Isaiah 52:13 ג"ג:שעיהו

הִנֵּה יִשְׁכִּיל עַבְדִּי יְרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 שו"ה להיות — (וזהו . . יותר כ"י)

У цьому рукописі немає заключної дужки після слів Ісаї «дуже високим»; у примітці сказано, що, ймовірно, це доповнення Цемах-Цедека.

ПРИМІТКА КЕНОТ

כנראה הוספת כ"ק הצ"צ. בכרך 1824 ליתא.

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer haKuzari - Project Ben-Yehuda (CC-BY-SA); Kitab al Khazari, translated by Hartwig Hirschfeld, 1905 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: [likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://www.likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із [likuteitorah.com/uk/torah-ohr/noach/1/](https://www.likuteitorah.com/uk/torah-ohr/noach/1/)

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок